

הנדון:

השלום של היום גרוע מהשלום של אתמול. והשלום של מחר...

מדה נשענתה

נתמקד בשנת 1985. בינתיים היתה מלחמת-הלבנון. כוחות אש"ף והנהגתו פונו מביירות, ואחר-כך מטריפולי. יאסר ערפאת כרת ברית עם חוסני מובארכ, ששמר על השלום עם ישראל, ואחר-כך עם המלך חוסיין. הסכם ערפאת-חוסיין ריבר על קוני פדריה פלסטינית-ירדנית, ואיפשר מישלחת משותפת. זאת היתה שעת-כוסר גדולה. אש"ף של ערפאת הגיע לקצה גבול הוויתורים. כוחות-הסדר הפלסטיניים נותרו מחוץ למוסד דות האירגון. הקו של עיצאם אל-סרסאוי ניצח אחרי מותו.

מה עשתה ישראל? מה עשה ראש-הממשלה שימ?
עון פרס? מה עשתה ממשלת-האחדות-הלאומית?
שום דבר לא. כולם חזרו כמו תוכים על הסימנים הישנים: לא מדינה פלסטינית, לא שיבה לגבולות 1967, לא משאומתן עם אש"ף, לא שינוי מעמדה של מדינת-ישראל. קונסנוס לאומי. באותה השעה עוד היה כוחה של ישראל רב. היקרה של צה"ל נפגעה במלחמת יום-כיפורים ובמלחמת-הלבנון, אך לא נשברה. תמיכת ארצות-הברית היתה בלתי-מסוייגת. בשטחים הכבושים שרר שקט צייתי ומזהל. הפיגועים היו מטרר שולי.

שעת-הכוסר עברה וחלפה. הסכם ערפאת-חוסיין התפוצץ. אש"ף התאחד מחדש תחת הנהגתו של ערפאת.

ואז פרצה האינתיפאדה.

הצבאות הערביים היו הרוסים. העולם הערבי כולו נתפס ליי אש.

העם הפלסטיני בגדה, ברצועה ובסדנה, שהאמין כמה ימים לפני כן שהגיעה שעת-הגאולה, היה שרוי בהלם גמור.

יום לפני כן, ב-9 ביוני, פירסמתי ברכים פנייה הדופה לראש-הממשלה, לוי אשכול. טענתי בה שזהו הרגע ליוזמה דראמטית. שכדאי מיד, עוד בשהד-הקרב, להציע הפלסטינים מדינה משלהם לצד ישראל, ולקרוא להם להכריע על כך תוך שלושה חודשים במישאל-עם.

ביקשתי פגישה רחופה עם אשכול. הוא הזמין אותי לשיחה כבניין הכנסת, וחזרתי באונוני על ההצעה.

הוא דחה אותה בידירות, באדיבות, ומכל וכל. בחודשים שלאחר-מכן חזרתי על עניין זה שוב ושוב מעל דוכן הכנסת. הודעתי שנפגשתי עם כל המנהיגים הידועים בגדה המ

ניח לרגע שבי-15 במאי 1967 לא היה גמאל עבד-אל-נאצר מרכז את צבאו במדבר סיני, אלא היה מציע לישראל שלום. נניח שהיה מכריז: העולם הערבי מוכן להכיר בישראל ולחתום עימה על חוזה-שלום. ישראל תשמור על הגבולות הקיימים. בגדה וברצועה תקום מדינה פלסטינית, ובירתה תהיה ירושלים המיד רחית. ירושלים תאחד מבחינה עירונית. החומות בין שני חלקיה יופלו. כל מדינות-ערב יקימו שגרירויות בישראל, וישראל תקים שגרירויות בכל מדינות-ערב, מרבאט עד בגדאד.

אילו באה בשורה בזאת, היו אזרחי-ישראל מאי-מינים כי הגיעו ימי-המשוה. הם היו רוקדים ברחרי בות, כמו ב-29 בנובמבר 1947, כאשר האו"ם הציע להם מדינה קטנטנת.

אילו נערך אז מישאל-עם על הצעה זו, היו 95% מן האזרחים מצביעים כעד. מסביב למנחם בגין, ראש מחנה-הגדה, היו נותרים רק השרידים האחרונים של אצ"ל וחרות.

אבל נשיא-מצרים לא הציע הצעה כזאת, אלא ריכוז את צבאו בסיני. ישראל התקיפה וכבשה את הגדה, הרצועה, סיני והגולן. **אילו נערך ב-15 ביוני 1967 מישאל-עם על הש-אלה אם להחזיק בשטחים הכבושים, רובם ככולם, היה רוב מוחץ מצביע בעד.**

העם עישראל השתנה מן הקצה אל הקצה תוך חודש אחד? העם לא השתנה במהותו. אבל הנסיבות השתנו. יחסי-הכוחות השתנו. וכאשר אלה משתנים, גם עמדות הציבור משתנות. מה שנראה באמצע מאי כפיסגת כל החלומות, לאור יחסי-הכוחות כות כפי שנתפס אז, נראה באמצע יוני כוותרנות בלתי-ננסבלת, כפשרנות הגובלת בכנייה.

מה שהיה באמצע מאי המקסימום שבמקסימום, נראה באמצע יוני פחות מאשר המינימום שבמינימום.

דוגמא הפוכה:

בפברואר 1971 הציע יורשו של עבד-אל-נאצר, הנשיא החדש אנוור אל-סאדאת, הצעת-שלום. הוא העביר אותה לישראל באמצעות גונאר יארינג, שליח האו"ם. הוא תבע בחזרה את הצי-האי סיני, תמורת הכרה בישראל.

גולדה מאיר דחתה את ההצעה בבזז.

מיפלת-העבודה החליטה רשמית להקים את העיר ימית, על אדמת סיני, לפי הצעת ישראל גלילי. משה ריין הכריז עוד קודם לכן שהוא מעדיף את שארס-אל-שייח' בלי שלום על פני שלום בלי שארס-אל-שייח'.

ביום-הכיפורים 1973 חצו המצרים את התעלה. כאשר הסתיימו הקרבות הנוראים, שבהם נפלו אלפים משני הצדדים, נשארה אר-מיה מצרית ממזרח לתעלה.

כעבור ארבע שנים הסכים מנחם בגין להצעת-שי-לום של סאדאת, שחזרה על הצעתו המקורית.

מה השתנה?

אפשר לטעון: גודלה מאיר היתה סתומה, ובגין היה חכם. לבגין היה קל יותר להחזיר שטחים מאשר למנהיגה של מיפלת-העד בודה. אבל אין בכך תשובה אמיתית.

בין יוזמת-סאדאת א' ובין יוזמת-סאדאת ב' אירעה מלחמת יום-הכיפורים, ששינתה את המציאות ואת יחסי-הכוחות. ישראל כבר לא ראתה את עצמה כליכודה, מדינה המסוגלת לכבוש את העולם הערבי כולו בכמה ימים.

עם ישראל תמך בגולדה מאיר ברוב עצום, כאשר זו דחתה את כל הצעות-השלום. סקרי-הפופולריות העניקו לה 80% ויותר.

עם ישראל תמך ברוב עצום במנחם בגין, כאשר החזיר את כל סיני תמורת שלום.

מדוע? המציאות השתנתה. יחסי-הכוחות השתנו. ועל כן: התודעה של הציבור השתנתה.

ה קרה לנו. זה קרה לעמים אחרים. זה קרה לעם הפלסטיני. **מה שהיה אפשרי אתמול, אינו אפשרי היום. וגם להיפך.**

מכאן הכלל, שמדינאים רבים חזרו עליו בצורה זו או אחרת: בפוליטיקה, הכל תלוי בעיתות.

המדינאי הגדול הוא זה היודע להכיר באפשרויות הטמונות ברגע החולף, בשעת-כוסר העוברת ביעף.

א, בשפה שירית יותר: לתפוס בכנף הבגד של ההיסטוריה.

כפי שעשה רודר בנגוריון, למשל, ב-14 במאי 1948. זה היה הרגע, והוא נאחז בו. שנה לפני זה, זה עדיין לא היה אפשרי. יתכן מאוד ששנה לאחר מכן זה כבר שוב לא היה אפשרי.

לאור כלל זה, מה קרה לנו ביחס לפלסטינים?

ב 10 ביוני 1967, היום השישי של מלחמת ששת-הימים, היו כל שיטחי הארץ בידי צה"ל, נוסף על שטחים גדולים בדרום ובצפון.

הזמן פועל לטובתנו

ערבית, ושכולם כאחד הביעו את תמיכתם ברעיון המדינה הפלסטינית בגדה וברצועה. אשכול שלח אלי שליח כדי לבדוק את המידע הזה, והשליח (משה ששון) אישר בכתב כי המידע נכון. רק אנשים מעטים העלו אז הצעה זו. הייתי הח"כ היחיד שרגל בכך. ר"ק"ח דגלה אז בחזרות השטחים הכבושים לירדן ולמצרים, בהתאם לעמדת ברית-המועצות. העולם הזה היה כליהת-קשורת היחיד בארץ שהטיף לכך (וכמוהו עיתון-הערב שפירסמו אז, דף). בארץ קם גוף קטן שתמך ברעיון זה, ובראשו נתן יליד-מזר, עמוס קנין ואחרים.

ביום אין עוד ברידעת המכחיש שההמצעה אז הזי-רמנות היסטוריות.

אש"ף היה אז כוח קטן, כמעט שולי. המנהיגות בשטחים הכבושים היתה מוכנה למשאומתן מידי עם ישראל. האוכלוסיה בגדה וברצועה היתה רואה בהצעה להקמת מדינתם לצד ישראל סימן שבאו ימי המשוה.

כי אז היינו בשיא כוחנו. ויקרתנו הרקיעה שחקים. צבאנו נראה כבוד בלתי-ניצח. כל אחד מאיתנו היה סופרמן. ואילו מדינות-ערב נראו כשברייכלי.

הרגע בא וחלף. הוא טבע בערימה של אלבומי-ניצחון, שירי-משיח וסיסמות של ארץ-ישראל השלמה.

דלג על כמה שנים, שבה היו כמה וכמה שעות-כוסר. בינתיים גרל אש"ף והתעצם, איחד מאחוריו את מרבית העם הפלסטיני בארץ ובפזורה, וזה בהכרה עולמית, הקים תשתית של מדינה-בדרך.

עצם קיומו של אש"ף שינה את המציאות ואת יחסי-הכוחות.

אחרי התלבטויות קשות (האמנה הפלסטינית, רעיון המדינה החילונית הדמוקרטית ככל הארץ) הגיע הרוב באש"ף לגיבוש מדיניות של פשרה — כינון מדינה פלסטינית בגדה וברצועה.

התקוממות בשטחים הכבושים היא מהפכה במלוא מובן המילה, אחת מהפכות הגדולות של המאה ה-20.

כמו כל מהפכה, היא שינתה את המציאות מן הקצה אל הקצה. היא שינתה לחלוטין את יחסי-הכוחות בשטח, את מעמדה של ישראל בעולם, את מעמדה של אש"ף — ואת התודעה של העם הפלסטיני.

המלך חוסיין נעלם למעשה מן השטח. יש בקיעים בולטים בתמיכת ארצות-הברית בישראל, וביחס העולם כולו לישראל. ובעיקר: חל שינוי גמור בשטחים הכבושים. האוכלוסיה שם, שהיתה במשך 20 שנה אויבית-חסראונית, כרוגל לכל בוטט, התגדרה והפכה לפתע צד לוחם, ובמילא צד לכל הסדר בעתיד. יכולים פוליטיקאים וקצינים לקשקש עד מחר בבוקר על "רגיעה", "החזרת הסדר על כנו", "הם יתעייפו קודם". העובדה הפשוטה היא כי כבר נוצרה מציאות חדשה לגמרי, שאינה ניתנת עוד לכיסול.

קליסת הביצה של הכיבוש נשברה, ואלף הרזוגים, רבבת עצורים ומאה אלף אלות לא יחזירו אותה לקדמותה. (זהו תכונה של אלה: היא יכולה לשבור, לא לחבר.)

השילטון בשטחים הכבושים עבר לידי ההנהגה המקומית, הנאמנה לאש"ף. העם עומד כולו מאחוריה. האוטונומיה כבר קמה — אך בצורה שונה מאוד מזו שאנשי קמפ-דייוויד חשבו עליה. צה"ל שולט בשטח בכוח הנשק — הריגה, פציעה, הריסה, סגירה, מעצר, גירוש. אבל זהו שילטון תלוי על בלימה, ככל שילטון הנשען על כוח גס בלבד.

כל זה שינה לחלוטין את התודעה של הציבור בשטחים הכבושים. הוא הוכיח לעצמו שהוא יכול לעמוד, להילחם, להחזיק מעמד. שבניו ובנותיו מוכנים למות. שילדיו מוכנים לחשוף את החזה שלהם מול חיילים הלוחצים בשימתה על ההדק. שהסוחרים מוכנים לסגור את חנויותיהם במשך חודשים ולהתרושש. שאבות מוכנים לוותר על השכר הדרוש לכלכלת ילדיהם.

הסבל והמצוקה עדישים בעיני האוכלוסיה הזאת על החזרה למצב הקודם. היא רוצה בחרות, ומוכנה לשלם את מחירה.

היה זאת אשלייה גמורה לחשוב כי העם הזה יהיה מוכן אחרי האינתיפאדה למה שהיה מוכן לפנייה. אין שמץ של ספק כי התקוממות שינתה את התודעה.

האם עדיין מוכנה האוכלוסיה הזאת לשלום? הציבור הישראלי, שהמפגן הרע מעיק עליו, שמח על כל גילוי של קיצוניות פלסטינית, המאפשר לו לטעון כי "אין בריחה", שהפלסטינים אינם מוכנים עוד לשלום, שעכשיו נטוש הקרב על עצם קיומה של ישראל, על חיפה ויפו.

זהו שקר מפוברק, שאנשי ארץ-ישראל השלמה דבקים בו כדי לתרץ את המשך האיזולת.

לפי כל הסימנים, העם הפלסטיני, בהנהגת ערפאת, עדיין מוכן לשלום. אותה הגישה המפוכחת, שמנעה עד כה את השימוש בנשק חם בידי הפלסטינים, אומרת להם גם היום שישראל היא עובדה קיימת, שעל כן צריכים לעשות עימה שלום.

עדיין אפשר לעשות שלום כזה. ברור שאי-אפשר עוד לחלום על שלום בלי מדינה פלסטינית, בלי משא-ומתן עם אש"ף. החלומות האלה עלו באש הצמיגים, ביום הראשון של האינתיפאדה.

עדיין אפשר לעשות שלום עם אש"ף, עם ערפאת, עם הנהגת ההתקוממות. שלום שיבטיח גם את ביטחון ישראל, ושיש לו סיכוי סביר להחזיק מעמד.

אולם...

אולם הדגש הוא על המילה "עדיין".

א גם שעת-כוסר זו תחלוף. ומה שאפשרי היום, לא יהיה אפשרי מחר.

אין שום אפשרות שהמצב ישתנה לטובתנו. הוא יכול להשתנות רק לרעתנו.

זהו הרגע למנהיג גדול.

מאת אורי אבנרי